

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний авіаційний університет

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. Проректора з наукової
роботи

О. Радченко О. Радченко

«*22*» *03* 2021 р.

ПРОГРАМА

вступного іспиту до аспірантури
зі спеціальності **053 «Психологія»**
Галузь знань – **«05 Соціальні та поведінкові науки»**

Освітньо-наукова програма підготовки докторів філософії: **«Психологія»**

СМЯ НАУ П 12.01.11-01-2021

ПРОГРАМА «Психологія»
вступного іспиту за освітньо-науковою
програмою підготовки фахівців
освітньо-наукового рівня
«Доктор філософії»

Шифр
документа

СМЯ НАУ
П 12.01.11-01-2021

Стор. 2 із 27

Програма розроблена на основі освітньо-наукової програми та навчального плану № НДФ-18-053/17 підготовки фахівців освітньо-наукового рівня «Доктор філософії» галузі знань «05 Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 053 «Психологія», Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 р. № 261

Програму розробили:
завідувач кафедри
авіаційної психології

Л. Помиткіна

доцент кафедри
авіаційної психології

О. Лич

Програма обговорена та схвалена на засіданні випускової кафедри підготовки фахівців освітньо-наукового рівня «Доктор філософії» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 053 «Психологія» кафедри авіаційної психології, протокол № 3 від «19» лютого 2021р.

завідувач кафедри
авіаційної психології

Л. Помиткіна

Рівень документа – 3б
Плановий термін між ревізіями – 1 рік
Контрольний примірник

ЗМІСТ

стор.

1. Пояснювальна записка	4
2. РОЗДІЛ I. ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ	5
3. РОЗДІЛ II. ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ	7
4. РОЗДІЛ III. СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ.....	9
5. РОЗДІЛ IV. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ.....	11
6. РОЗДІЛ V. ДИФЕРЕНЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ.....	13
7. РОЗДІЛ VI. ПСИХОЛОГІЯ УПРАВЛІННЯ.....	15
8. РОЗДІЛ VII. ПСИХОЛОГІЯ СІМ'Ї.....	17
9. РОЗДІЛ VIII. ПСИХОДІАГНОСТИКА.....	19
10. РОЗДІЛ IX. ОСНОВИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ.....	21
11. РОЗДІЛ X. ОСНОВИ ПСИХОТЕРАПІЇ.....	23
12. РОЗДІЛ XI. МЕТОДИКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.....	25

ПРОГРАМА «Психологія»
вступного іспиту за освітньо-науковою
програмою підготовки фахівців
освітньо-наукового рівня
«Доктор філософії»

Шифр
документа

СМЯ НАУ
П 12.01.11-01-2021

Стор. 4 із 27

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма складена для кандидатів на вступ в аспірантуру за спеціальністю 053 «Психологія» та передбачає визначення рівня знань за напрямками професійної діяльності та формування контингенту здобувачів вищої освіти, найбільш здібних до успішного опанування відповідної освітньо-наукової програми рівня «Доктор філософії».

Основу концепції підготовки аспірантів за спеціальністю 053 «Психологія» складає системність, програмно-цільова спрямованість, націленість на формування високого професіоналізму, уміння вирішувати наукові й практичні завдання на рівні сучасних досягнень психологічної науки.

Програма базується на програмах магістерської (спеціаліст) підготовки фахівців за психологічною спеціальністю та складається з одинадцяти розділів, що охоплюють теоретичні питання з загальної психології, вікової психології, соціальної психології, експериментальної психології, диференціальної психології, психології управління, психології сім'ї, психодіагностики, основ психологічної практики, основ психотерапії, методики та організації наукових досліджень.

Вступний іспит проходить в усній формі з викладенням членам предметної комісії відповідей на питання екзаменаційного білету.

Вступник повинен продемонструвати фундаментальні, професійно-орієнтовні знання та уміння, здатність творчо мислити, вирішувати типові професійні завдання, передбачені програмою вступу.

Організація вступного випробування здійснюється відповідно до Положення про приймальну комісію Національного авіаційного університету, затвердженого рішенням Вченої ради Національного авіаційного університету від 21.12.2016 р.

РОЗДІЛ І. ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

ЗМІСТ ОСНОВНИХ ПОЛОЖЕНЬ

Тема 1. Психологія як наука, історія становлення, систематика основних понять психологічної науки

Психологія як наука, предмет, задачі: діагностичні, психокорекційні та науково-дослідні завдання психології. Структура психічних явищ: психічні процеси, психічні стани, психічні властивості. Принципи психології: принцип детермінізму, принцип єдності свідомості та діяльності, принцип розвитку психіки, принцип системності, принцип відображення. Джерела психології: наукова психологія, життєва психологія, народна психологія, релігійна психологія, парапсихологія як психологічна дисципліна. Міждисциплінарні зв'язки загальної психології з іншими галузями психології, філософією та педагогікою. Психологічні знання на допомозі проблем здоров'я людини. Історичний екскурс становлення предмету психології. Стародавність інтересу до психологічних знань. Міфологічний, релігійний та життєвий рівень існування психологічних знань. Проблеми взаємозв'язку тіла і душі.

Тема 2. Загальна характеристика загальнонаукових методів, методів психології, етапів дослідження

Загальна характеристика методів психології. Класифікації методів психології. Основні методи психології. Допоміжні методи психології. Проективні методи. Особливості застосування проективних методів. Вимоги до методів психології. Методологія, методи та методичні прийоми. Рівні методології: філософський, науковий, спеціальний та технічний. Методологічні принципи психології. Психологічне дослідження, його задачі та значення для психології. Напрямки застосування та особливості проведення психологічного дослідження з дітьми та підлітками. Умови адекватного використання методів дослідження. Моральні принципи поведінки з досліджуваними.

Тема 3. Психічні пізнавальні процеси: відчуття, сприймання, увага, пам'ять, мислення,

Відчуття. Класифікація відчуттів. Сприймання, загальна характеристики сприймання. Основні особливості сприймання. Увага, неухважність. Види та властивості уваги. Пам'ять, загальна характеристика пам'яті. Види пам'яті. Процеси пам'яті. Типи пам'яті та індивідуальні розбіжності. Мислення як вища форма пізнавальної діяльності. Мислення як діяльність. Мислення та мовлення, їх єдність. Види мислення та його індивідуальні особливості. Уява, види уяви. Уява та особистість. Роль фантазії у ігровій діяльності дитини та творчої діяльності дорослої людини.

Тема 4. Психологічна характеристика емоційної, вольової та мотиваційної сфер особистості

Роль та функції емоцій та почуттів. Емоції: поняття та сутність. Проблема зв'язку інтелекту та афекту. Емоційні реакції, афект, настрій. Властивості емоцій. Класифікація емоцій. Класифікація почуттів. Страх та фобії. Емоційне вигорання особистості. Фрустрація як емоційний стан. Специфіка внутрішнього конфлікту. Стрес, види стресів.

Психологічна характеристика вольової сфери. Функції волі. Вольові якості особистості. Вольова саморегуляція особистості. Психологічна характеристика мотиваційної сфери. Потреби й мотиви. Класифікації потреб.

Тема 5. Особистість та діяльність, індивідуально-психологічні особливості особистості

Проблема особистості у психології. Структура особистості у психологічних концепціях. Поняття «особистість», «індивід», «суб'єкт діяльності», «людина» та «індивідуальність», співвідношення понять. Трансформація поглядів на особистість та історія їх розвитку. Співвідношення біологічного і соціального в особистості. Діяльність людини. Уміння. Процес утворення та умови успішного формування навички. Звички.

Психологічна характеристика рис характеру. Історія розвитку вчення про характеру. Психологічна характеристика темпераменту. Гуморальні та конституційні теорії темпераменту. Здібності, їх види та рівні. Природні передумови розвитку здібностей. Обдарованість, майстерність, талант, геніальність.

Самосвідомість та самостворення особистості. начення складових компонентів Я-концепції для гармонійного розвитку особистості (когнітивного, емоційного, поведінкового). Форми спрямованості особистості: потяги, бажання, прагнення, інтереси, ідеали, переконання. Вікова періодизація розвитку людини, вітчизняні та зарубіжні концепції.

ОСНОВНІ ДЖЕРЕЛА ДО РОЗДІЛУ І

1. Бернс Р. Развитие Я-концепции и воспитание. – М.: Прогресс, 1986. – 421 с.
2. Выготский Л.С. История развития высших психических функций: Собр. Соч. – М.: Педагогика, 1983. – Т.3. – 366 с.
3. Генеза здійснення особистості / за ред. Максименка С.Д. – К.: ТОВ «КММ», 2006, – 240 с.
4. Загальна психологія. Підручник / О.В.Скрипченко, Л.В.Долинська та ін. – К.: Либідь, 2005. – 464 с.
5. Ильин Е.П. Мотивация и мотивы. – СПб., 2000. – 450 с.
6. Ильин Е.П. Психология воли. – СПб., 2000. – 250 с.
7. Ильин Е.П. Эмоции и чувства. – СПб., 2002. – 405 с.
8. Левитов Н.Д. Психология характера. – М., 1969. – 230 с.
9. Леонтьев А.Н. Потребности, мотивы и эмоции. – М., 1971. – 315 с.
10. Людина. Суб'єкт. Вчинок. / за ред. Татенко В.О. – К.: Либідь, 2006. – 360 с.
11. Максименко С.Д. Загальна психологія. – К.: Либідь, 1999. – 525 с.
12. Психологія внутрішнього світу / упор. – Т.Гончаренко. – К., 2003, 127 с.
13. Психологія: Підручник / за ред. Ю.Л. Трофімова та ін. – К.: Либідь, 1999. – 558 с.
14. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. – М.: Учпедгиз, 1946. – 704 с.

РОЗДІЛ II. ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ

ЗМІСТ ОСНОВНИХ ПОЛОЖЕНЬ

Тема 1. Вікова психологія як наука

Предмет і методи вікової психології. Історія та сучасний стан вікової психології. Зв'язок дисципліни з іншими науками. Основні методи вікової психології. Проблема онтогенезу людської психіки. Основні розділи вікової психології: дитинство (немовля, ранній та дошкільний вік); молодший шкільний вік; підлітковий вік; рання та пізня юність; психологія дорослого; психологія старості. Вік як психологічна категорія. Поняття про кризи та стабільні періоди розвитку.

Тема 2. Психологічні особливості немовляти та дитини раннього віку

Роль родини у розвитку немовляти. Криза новонародженості. Соціальна ситуація розвитку, особливості розвитку, новоутворення періоду новонародженості. Особливості психічного розвитку немовля. Криза першого року. Початковий розвиток особистості на етапі раннього дитинства. Початкові форми самосвідомості; криза трьох років. Методи дослідження психомоторної організації дитини; методи діагностики когнітивного розвитку; методи вивчення мови; методи вивчення соціальної взаємодії.

Тема 3. Психологічні особливості розвитку особистості дитини дошкільного віку

Соціальна ситуація розвитку дитини дошкільного віку. Гра та її значення для психічного розвитку дошкільнят. Психологічні особливості розвитку особистості дошкільника. Основні протиріччя психічного розвитку дошкільника. Методи дослідження психомоторної організації дитини; методи діагностики когнітивного розвитку; методи вивчення мови; методи вивчення соціальної взаємодії; методи діагностики морально-емоційного розвитку особистості; методи діагностики потребово-мотиваційної та вольової сфер особистості; психодіагностичні виміри особистості. Розвиток психічних функцій; психологічна готовність дітей до школи, її діагностика; проблема шестирічних дітей; діагностика шкільної зрілості.

Тема 4. Психологічні особливості розвитку молодшого школяра

Анатомо-фізіологічні та психологічні особливості молодшого школяра. Криза семи років. Соціальна ситуація розвитку молодшого школяра. Формування особистості дитини в початкових класах (проблема зміни місця дитини в системі суспільних відносин; проблема адаптації до шкільного навчання). Новоутворення психічного розвитку молодшого школяра. Методи дослідження психомоторної організації дитини молодшого шкільного віку; методи діагностики когнітивного розвитку; методи вивчення мови; методи вивчення соціальної взаємодії; методи діагностики морально-емоційного розвитку дитини; методи діагностики потребово-мотиваційної та вольової сфер особистості дитини; психодіагностичні виміри особистості дитини.

Тема 5. Психологічні особливості підлітка

Соціальна ситуація розвитку, криза 13 років. Стосунки з однолітками та дорослими, референтні групи. Біологічні умови, що впливають на особливості психічного розвитку підлітка. Акцентуації характеру в підлітковому віці. Психічні новоутворення, формування особистості підлітка. Кизові стани та критичні ситуації. Методи діагностики когнітивного розвитку підлітку; методи вивчення мови; методи вивчення соціальної взаємодії; методи діагностики морально-емоційного розвитку особистості; методи

	ПРОГРАМА «Психологія» вступного іспиту за освітньо-науковою програмою підготовки фахівців освітньо-наукового рівня «Доктор філософії»	Шифр документа	СМЯ НАУ П 12.01.11-01-2021
		Стор. 8 із 27	

діагностики потребово-мотиваційної та вольової сфер особистості; психодіагностичні виміри особистості.

Тема 6. Психологічні особливості юнацького віку

Психологічні особливості юнацького віку: соціальна ситуація розвитку, професійні орієнтації. Життя з батьками та утворення власної сім'ї. Розвиток самосвідомості; взаємини з дорослими та однолітками; розвиток пізнавальних психічних процесів. Методи діагностики когнітивного розвитку юнаків; методи вивчення соціальної взаємодії; методи діагностики морально-емоційного розвитку особистості; методи діагностики потребово-мотиваційної та вольової сфер особистості; психодіагностичні виміри особистості; особливості професійної орієнтації юнаків.

Тема 7. Психологія дорослості

Задачі розвитку в період ранньої дорослості. Криза ранньої дорослості. Психодіагностичні вимірювання особистості. Особливості психологічної підтримки людини в період ранньої дорослості. Психосоціальний розвиток середньої дорослості. Вікові кризи дорослості, їх гендерні відмінності. Психологічна допомога в кризових станах дорослої людини. Методи діагностики когнітивного розвитку дорослої людини; методи вивчення соціальної взаємодії; методи діагностики морально-емоційного розвитку особистості; методи діагностики потребово-мотиваційної та вольової сфер особистості; психодіагностичні виміри особистості.

ОСНОВНІ ДЖЕРЕЛА ДО РОЗДІЛУ II

1. Абрамова Г.С. Возрастная психология: учебное пособие для студентов вузов.- 4-е изд. - М.: Академический проект, 2003.-704с.
2. Алпатова О.В. Вікова психологія: конспект лекцій.-К.:НАУ,2002.-147с.
3. Вікова психологія. За ред. Костюка Г.С. – К., 1982
4. Возрастная и педагогическая психология / Под ред А.В.Петровского – М.,1979 и последующие издания.
5. Возрастная и педагогическая психология / Под ред. М.В.Гамезо и др. – М., 1984
6. Возрастные и индивидуальные способности младших подростков / Под ред. Д.Б.Эльконина, Т.В.Арагуновой. – М., 1967
7. Гальперин П.Я., Запорожец А.В., Карпова С.Н. Актуальные проблемы возрастной психологии. – М., 1978
8. Головей Л.А., Рибалко Е.Ф. Практикум по возрастной психологии. – РЕЧЬ, Санкт-Петербург, 2002
9. Заброцький М. Основи вікової психології, Тернопіль; Навчальна книга – Богдан, 2002
10. Крутецкий В.А. Психология обучения и воспитания школьников. – М., 1976
11. Малкина-Пых И.Г. Кризисы пожилого возраста. – М.: Изд-во Эксмо, 2005. – 368с. – (Справочник практического психолога).

РОЗДІЛ III. СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

ЗМІСТ ОСНОВНИХ ПОЛОЖЕНЬ

Тема 1. Соціальна психологія як наука

Специфіка предмету соціальної психології, відмінність Місце соціальної психології в системі інших наук. Психологія народів та мас як витoki соціальної психології. Експериментальний етап та сучасні напрями західної та вітчизняної соціальної психології. Напрямки розвитку сучасної прикладної соціальної психології.

Методологія та методи соціальної психології. Основні методи прикладної соціальної психології. Консультативна бесіда. Методи соціально-психологічної діагностики організації. Фокус-група як якісний метод в прикладних соціально-психологічних дослідженнях. Модератор фокус-групи: професійні та особистісні вимоги.

Тема 2. Проблема спілкування в соціальній психології

Спілкування як феномен соціальної психології, психологічні способи впливу у процесі спілкування. Деструктивні види взаємодії. Стратегії та тактики впливу і маніпулювання.

Спілкування як взаємодія. Структура інтерактивного спілкування – внутрішній (змістовий) аспект та зовнішній (формальний) аспект. Форми взаємодії, що сприяють або призводять до неузгодженості спільної діяльності. Головні ознаки міжособистісної взаємодії – предметність, ситуативність, рефлексивність, експлікованість.

Спілкування як обмін інформацією. Комунікатор та реципієнт, особливості впливу комунікатора на реципієнта. Спонукальний та констатуючий вплив інформації. Засоби комунікації – вербальні та невербальні. Бар'єри спілкування.

Сприймання людиною людини у процесі спілкування. Зміст «соціальної перцепції» - фізичні властивості суб'єкта, внутрішні характеристики суб'єкта. Механізми спілкування – егоцентризм, ідентифікація, емпатія, рефлексія. Феномен «каузальної атрибуції» у соціальній психології. Ефекти міжособистісного сприймання на базі стереотипізації – ефект ореолу, ефект первинності, ефект новизни.

Тема 3. Проблема групи в соціальній психології

Феномен групи з погляду соціальної психології. Поняття групи та їх класифікація. Особливості етнічних соціальних груп. Психологія великої та малої групи у соціальній психології. Класифікація малих соціальних груп. Структура взаємовідносин в малій соціальній групі. Розвиток малої групи. Поняття та процеси групової динаміки. Натовп як різновид соціальних груп. Специфіка поведінки людини у натовпу.

Проблема групової згуртованості. Поняття соціально-психологічного клімату, його основні показники. Групові норми та нормативна поведінка. Феномен групового тиску. Явище конформізму. Поняття групової меншості. Вплив меншості на групу. Концепція референтних груп особистості.

Тема 4. Лідерство та керівництво, прийняття групових рішень

Лідерство та керівництво у малих групах. Стили лідерства і керівництва. Феномен харизматичного лідерства. Проблема прийняття групових рішень. Індивідуальні та групові рішення: порівняльний аналіз. Етапи прийняття рішень. Особистість у структурі групових відносин. Статус особистості як показник становища у групі. Позиція як інтегральна система вибіркового відносин особистості. Підходи до розуміння позиції особистості. Соціальна установка. Соціальні ролі. Соціальний контроль. Психологічний захист.

ОСНОВНІ ДЖЕРЕЛА ДО РОЗДІЛУ III

1. Андреева Г.М. Социальная психология: [Учеб. для вузов по специальности «Психология»]. - М.: Изд-во МГУ, 2000. – 429 с.
2. Ануфрієва Н.М. Соціальна психологія: навч.-метод. комплекс / Н.М. Ануфрієва, Т.М. Зеленська, О.Л. Туриніна. – К.: МАУП, 2006. – 195 с.
3. Коваленко А.Б., Корнєв М.Н. Соціальна психологія. Підручник. - К.: Либідь, 2004. – 356 с.
4. Майерс Д. Социальная психология. - СПб.: Питер, 2004. - 794 с.
5. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія: Навч.посібник. – К.: Академвидав, 2005. – 448 с.
6. Андреева Г.М. Зарубежная социальная психология XX столетия. Теоретические подходы: Учеб. пособие для вузов, обучающ. по специальности «психология» / Г.М. Андреева, Н.Н. Богомоллова, Л.А. Петровская. – М.: Аспект Пресс, 2002. – 286 с.
7. Бодалев А.А. Восприятие и понимание человека человеком. – М.: Изд-во МГУ, 2004. – 199 с.
8. Куницина В.Н., Казаринова Н.В., Погольша В.М. Межличностное общение. Учебник для вузов. – СПб.: Питер, 2003. – 446 с.
9. Парыгин Б.Д. Анатомия общения: Учеб. пособие.- СПб.: Изд-во Михайлова В.А., 2005 – 592 с.

РОЗДІЛ IV. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

ЗМІСТ ОСНОВНИХ ПОЛОЖЕНЬ

Тема 1. Експериментальна психологія як наука, наукове та психологічне дослідження

Підходи до розуміння експериментальної психології. Історія експериментальної психології. Місце експериментальної психології в системі психологічних знань. Наукове дослідження, його принципи і структура. Поняття методології науки. Поняття психологічного дослідження. Етапи психологічного дослідження. Етичні принципи психологічного дослідження. Методи проведення крос-культурних експериментів. Вундт як засновник крос-культурних досліджень. Типи сучасних крос-культурних досліджень.

Тема 2. Методи психологічного дослідження

Загальнонаукові дослідницькі методи (теоретичні, емпіричні, моделювання). Класифікація методів психологічного дослідження Б.Г.Ананьева. Тривимірна класифікація методів психологічного дослідження С.Н. Дружиніна. Теоретичні методи: аналіз, синтез, абстрагування, конкретизація, дедукція, індукція, моделювання.

Загальна характеристика емпіричних методів. Види емпіричних методів психологічного дослідження. Вимоги, переваги та недоліки емпіричних методів психологічного дослідження. Спостереження як метод психологічного дослідження. Класифікація видів спостереження. Експеримент як основа практичної діяльності психолога. Класифікація видів методу експерименту. Сутність тестування. Класифікація методу тестування. Бесіда, інтерв'ю, анкетування. Класифікація вербально-комунікативних методів. Сутність архівного методу. Сутність методу експертних оцінок.

Тема 3. Організаційні аспекти експерименту та обробка результатів

Вимоги до організації експерименту. Складові експерименту та їх характеристика. Експериментальні плани дослідження. Поняття про експериментальні змінні. Класифікація видів експериментальних змінних. Експериментальна вибірка. Стратегії формування експериментальної вибірки. Поняття про контрольну групу під час експериментального дослідження. Поняття про процедури вимірювання у психологічному дослідженні. Види вимірювання. Види шкал вимірювання. Експериментальне спілкування. Особистість досліджуваного та його діяльність під час експериментального дослідження.

Обробка результатів експерименту. Поняття про фіксацію результатів дослідження. Види обробки результатів дослідження. Групування первинних даних. Інтерпретація та оформлення результатів експерименту. Правила оформлення результатів експерименту. Наочне представлення результатів дослідження.

ОСНОВНІ ДЖЕРЕЛА ДО РОЗДІЛУ IV

1. Ганзен В.А., Балин В.Д. Теория и методология психологического исследования. —СПб.: Изд-во СПбГУ, 1991. —74 с.
2. Гічан І.С., Гічан О.І. Експериментальна психологія. —К.:НАУ, 2003. —76 с.
3. Дружинин В.Н. Экспериментальная психология. —М.: Институт психологии РАН, 2001. — 380 с.
4. Корнилова Т.В. Экспериментальная психология. — М.: Аспект Пресс, 2002. — 208 с.

ПРОГРАМА «Психологія»
вступного іспиту за освітньо-науковою
програмою підготовки фахівців
освітньо-наукового рівня
«Доктор філософії»

Шифр
документа

СМЯ НАУ
П 12.01.11-01-2021

Стор. 12 із 27

5. Гусев, А.Н. Измерение в психологии: общий психологический практикум / А.Н. Гусев, Ч.А. Измайлов, М.Б. Михалевская. М.: Смысл, 1997.-286 с.
6. Кэмпбелл Д. Модели экспериментов в социальной психологии и прикладных исследованиях. — М.: МГУ, 1980. — 200 с.
7. Никандров В.В. Экспериментальная психология. — СПб.: СПбГУ, 2003. — 165 с.
8. Солсо Р. Экспериментальная психология. — СПб.: Питер, 2001. — 360с.

РОЗДІЛ V. ДИФЕРЕНЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

ЗМІСТ ОСНОВНИХ ПОЛОЖЕНЬ

Тема 1. Індивідуальність людини як об'єкт наукового пізнання

Диференціальна психологія як наука. Методи диференціальної психології. Сучасні підходи до вивчення індивідуальності. Детермінанти індивідуальних відмінностей. Співвідношення біологічного і соціального в розвитку індивідуальності.

Теорія індивідуальності С.Л. Рубінштейна. Теорія індивідуальності Б.Г. Ананьєва. Теорія інтегральної індивідуальності В.С. Мерліна. Теорія індивідуальності В.М. Русалова. Структура індивідуальності за Е.О. Голубевою.

Біохімічний і соматичний рівні індивідуальності. Концептуальні положення Р.Уільямса щодо біохімічного статусу людини. Ендокринний тип. Індивідуальні особливості анатомії і фізіології окремих систем організму. Міжпівкульова організація психічних процесів.

Тема 2. Концепції та теорії властивостей нервової системи

Теорія І.П.Павлова про властивості нервової системи. Концепція властивостей нервової в науковій школі Б.М. Теплова- В.Д.Небиліцина. Загальні та парціальні властивості нервової системи. Характеристика окремих властивостей нервової системи. Сила нервових процесів. Рухливість, лабільність та динамічність нервових процесів.

Психодинамічний рівень в структурі індивідуальності. Темперамент та його основні ознаки. Гуморальні теорії. Науковий підхід В. Вундта до природи темпераменту. Конституціональні теорії. Генетична теорія типів темпераменту К. Конрада. Уявлення про темперамент Г.- Ю. Айзенка. Регуляторна теорія Я.Стреляу. Психологічні прояви властивостей темпераменту. Методи дослідження темпераменту.

Характер як складова змістового рівня індивідуальності. Основні підходи до вивчення характерологічних проявів особистості. Риси як психологічна категорія. Особливості емоційного та вольового компоненту особистості. Акцентуації характеру.

Тема 3. Індивідуальний стиль діяльності, здібності особистості

Шляхи та механізми становлення стиля діяльності. Стиль діяльності та її продуктивність. Методи дослідження індивідуального стиля діяльності. Здібності та індивідуальність. Структура здібностей. Загальні та спеціальні здібності. Компенсаторні фактори здібностей. Діагностика здібностей та обдарованості.

Тема 4. Особистісні детермінанти розвитку індивідуальності, життєві стилі

Вплив Я-концепції особистості на особливості її поведінки. Індивідуальні особливості ціннісно-сислової сфери особистості. Сенс життя як смислова орієнтація особистості. Основні аспекти вивчення стильових особливостей індивідуальності. Стиль життя в теорії особистості А.Адера. Сучасні підходи до вивчення стилю як комплексної характеристики індивідуальності. Стиль людини в теорії О.В. Лібіна. Стратегії життя у концепції суб'єктного підходу. Самоактуалізація як стиль життя.

ОСНОВНІ ДЖЕРЕЛА ДО РОЗДІЛУ V

1. Ильин С.П. Психология индивидуальных различий. – СПб: Питер, 2004. –701 с.
2. Ахвердова О.А., Волоскова Н.Н., Бельх Т.В. Дифференциальная психология. – СПб: Речь, 2004. – 168 с.

ПРОГРАМА «Психологія»
вступного іспиту за освітньо-науковою
програмою підготовки фахівців
освітньо-наукового рівня
«Доктор філософії»

Шифр
документа

СМЯ НАУ
П 12.01.11-01-2021

Стор. 14 із 27

3. Анастаси А. Дифференциальная психология. – М. Апрель Пресс, Изд-во ЭКСМО–Пресс, 2001.
4. Психология индивидуальных различий. Тексты. Под ред. Ю.Б.Гиппенрейтер, В.Я.Романова. – М.: Изд-во Моск. Ун-та, 1982.
5. Нартова-Бочавер С.К. Дифференциальная психология. М. «Флинта». 2003.
6. Палій А.А. Диференціальна психологія. – К.: Академвидав, 2010. – 432 с.
7. Вяткин Б.А. Лекции по психологии интегральной индивидуальности человека. Пермь, 2000.
8. Егорова М.С. Психология индивидуальных различий. М., 1997.
9. Небылицин В.Д. Психофизиологические исследования индивидуальных различий. М., «Наука», 1976.
10. Голубева Э.А. Способности и индивидуальность. М.: Прометей, 1994.
11. Кондрашихина О.А. Дифференциальная психология. К., Центр учебной литературы, 2009. – 232 с.
12. Мерлин В.С. Очерк интегрального исследования индивидуальности. М., «Педагогика», 1986.
13. Мерлин В.С. Психология индивидуальности: избранные психологические труды / Под ред. Е.А.Климова. Воронеж, 1996. – 448 с.
14. Титаренко Т.М. Життєвий світ особистості: у межах і за межами буденності. Київ, Либідь, 2003, 376 с.

ОЗДІЛ VI. ПСИХОЛОГІЯ УПРАВЛІННЯ

ЗМІСТ ОСНОВНИХ ПОЛОЖЕНЬ

Тема 1. Психології управління як наука, підходи до управління організаціями

Психології управління, зв'язок з іншими галузями психології. Психологічна проблематика підходу “наукового управління” (Ф.У.Тейлор) та адміністративного (класичного) підходу (Анрі Файоль, Ліндалл Урвік). Підхід до управління організаціями з точки зору взаємин людей (Елтон Мейо, Мері Паркер Фоллетт, Трітц Ротлісбергер) та поведінковий підхід (Дуглас Мак Грегор, Ренсис Лайкерт). Процесний підхід до управління організаціями та його психологічні аспекти. Ситуаційний підхід до управління організаціями..

Тема 2. Особистість керівника та стилі управлінської діяльності в різних умовах праці

Керівник та лідер, прояви лідерства в організаціях. Психологічний портрет лідера. Поняття стилю управлінської діяльності. Об'єктивні та суб'єктивні чинники стилю управління. Еволюція поглядів на типологізацію стилів управління. Типологія та чинники стилів управлінської діяльності за Р. Блейком та Дж. Маутон. Порівняльна характеристика різних стилів управління. Зв'язок стилю управлінської діяльності керівника зі стилем його життя. Оптимальна поведінка керівника в конфліктних ситуаціях. Маніпулятивне спілкування в діловій сфері: ознаки та прийоми захисту. Оптимізація ділового спілкування. Влада з точки зору психології та менеджменту. Вплив влади та повноважень на особистість керівника. Діловий портрет лідера в умовах організаційних перетворень.

Тема 3. Психологічна проблематика основних ділянок управління трудовими ресурсами в організаціях

Основні елементи процесу управління трудовими ресурсами та їх психологічна характеристика. Формування трудових ресурсів: планування, набір, відбір, визначення системи стимулювання. Розвиток трудових ресурсів: адаптація працевлаштованих, навчання, оцінка діяльності, переміщення по посадах, підготовка керівних кадрів. Мотивуюча, інформаційна та адміністративна функції оцінки діяльності. Основні чинники мотивації персоналу. Концепція управління кар'єрою та психологічні ефекти її реалізації. Психогігієна та психопрофілактика на підприємстві: основні завдання та форми і методи роботи. Поняття та основний зміст психологічного супроводу професійної діяльності. Основні засади та завдання діяльності штатного психолога в організації.

Тема 4. Психологія відбору, розстановки, навчання та розвитку персоналу

Методологічні принципи професійного психологічного відбору. Завдання та етапи професійного відбору. Методи визначення вимог до особистості працівника. Методи вивчення особистості у професійному відборі. Особливості психологічного відбору різних категорій працівників. Практика оптимізації розстановки кадрів в умовах поточної діяльності. Розстановка кадрів в різних умовах діяльності. Технології ессесмент-центрів.

Співвідношення понять “навчання” та “розвиток” у роботі з персоналом. Тренінгові технології у системі заходів з розвитку персоналу. Особливості навчання керівного складу. Коучінг. Проблема об'єктивної оцінки досягнень працівника в управлінні виконавчою діяльністю та її психологічні аспекти.

Тема 5. Соціально-психологічні засади оптимізації організаційної культури підприємства

Поняття внутрішньої соціокультури організації. Гармонійність та цілісність соціокультури. Організаційні субкультури. Корпоративна культура та корпоративність. Основні показники ступеня впливу корпоративної культури на діяльність. Свідома дисципліна як ознака корпоративного духу. Норми корпоративної поведінки та кодекс професійної поведінки. Різновиди етичних професійних кодексів. Проблема типологізації організаційних культур. Найважливіші характеристики організацій, лідерства та менеджменту у різних типах організаційних культур. Найважливіші об'єднуючі чинники, стратегічні цілі та критерії успіху у різних типах організаційних соціокультур.

Тема 6. Психологічний вимір управління бізнесом в умовах ринкової економіки

Психологічні аспекти сегментації споживачів та позиціонування продукції в управлінні бізнесом. Вибір стратегії сегментації. Концентрація, диференціація, стратегія ніші, агрегація. Проблематика оптимального вибору сегментів. Критерії сегментації. Співвідношення споживачької орієнтації на потреби та на уподобання. Співвідношення споживачької орієнтації на власні бажання та на думку оточуючих.

Психологія управління іміджем підприємства та продукції. Основні чинники іміджу підприємства. Поняття первинного та вторинного іміджу. Психологічні чинники формування бранда.

ОСНОВНІ ДЖЕРЕЛА ДО РОЗДІЛУ VI

1. Бандурка А.М., Бочарова С.П., Землянская Е.В. Психология управления. – Харьков: “Фортуна-пресс”, 1998. – 464 с.
2. Гантер Б., Фернхам А. Типы потребителей: Введение в психографику. – СПб.: Питер, 2001. – 304 с.
3. Дункан Д. Основополагающие идеи в менеджменте. Уроки основоположников менеджмента и управленческой практики: Пер. с англ. - М.: Дело, 1996. – 272 с.
4. Казмиренко В. П. Социальная психология организаций. – К.: МЗУУП, 1993. – 384 с.
5. Камерон К., Куинн Р. Диагностика и изменение организационной культуры / Пер. с англ. под ред. И.В.Андреевой. – СПб.: Питер, 2001. – 320 с.
6. Ладанов И.Д. Психология управления рыночными структурами: Преобразующее лидерство. - М.: УЦ “Перспектива”, 1997. - 288 с.
7. Ложкин Г. В., Повякель Н. И. Практическая психология конфликта: Учеб. пособие. – К.: МАУП, 2000. – 256 с.
8. Лозниця В. Психологія менеджменту. Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 1997. – 248 с.
9. Мельник Л. П. Психологія управління: Курс лекцій. – К.: МАУП, 1999. – 176 с.
10. Мескон М., Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента: Пер. с англ. - М.: Дело, 1997. - 704 с.
11. Орбан – Лембрик Л. Е. Основы психологии управления: Монографія. – Івано-Франківськ: Плай, 2002. – 426 с.
12. Чернышев В.Н., Двинин А.П. Человек и персонал в управлении. – СПб.: “Энергоатомиздат”, 1997. – 568 с.

РОЗДІЛ VII. ПСИХОЛОГІЯ СІМ'Ї

ЗМІСТ ОСНОВНИХ ПОЛОЖЕНЬ

Тема 1. Історія та розвиток становлення сім'ї та шлюбу.

Розвиток та становлення сім'ї та шлюбу від проміскуїтету, групового шлюбу (ендогамії, екзогамії), матріархату, патріархату, полігамії, поліандрії до моногамії.

Соціально-психологічна модель сімейних взаємин Особливості сімейних стосунків у Древній Греції, Древньому Римі, особливості мусульманських сімей. Вплив християнства на становлення сімейних стосунків, особливості національних взаємин в українських сім'ях.

Тема 2. Формування подружньої пари, кризові періоди шлюбу

Основні теорії вибору шлюбного партнера. Фактори дошлюбного періоду, які впливають на подальшу адаптацію й становлення подружніх стосунків. Основні теорії любові.

Стадії й кризові періоди шлюбу. Стадії (етапи) подружніх взаємин: дошлюбне спілкування, шлюб, етап «медового місяця», етап молоді сім'ї, зріла сім'я, сім'я людей похилого віку. Кризові періоди у подружньому житті, особливості переживання та засоби їх подолання. Сімейні конфлікти.

Фактори сімейного благополуччя. Психологічна адаптація й сумісність подружжя в сім'ї. Особливості подружньої адаптації. Адаптація до подружнього життя, функціонально-рольова адаптація, адаптація до особистості шлюбного партнера, адаптація до професійної діяльності партнера. Психологічна сумісність партнера, основні рівні сумісності.

Тема 3. Основні психолого-педагогічні моделі батьківсько-дитячих взаємин

Психоаналітична модель батьківсько-дитячих взаємин (основні представники, ключові поняття, основні методи виховання), біхевіористична модель батьківсько-дитячих взаємин (основні представники, ключові поняття, основні методи виховання), гуманістична модель батьківсько-дитячих взаємин (основні представники, ключові поняття, основні методи виховання). Батьківське ставлення до дитини: визначення, типи, вплив на психічний розвиток. Психологія батьківських установок, механізм впливу батьківського ставлення на дитину. Основні стилі сімейного виховання. Сім'я як розвиваюче середовище для дитини з обмеженими можливостями

Сімейні міфи та сімейні історії. Прабатьки (бабусі і дідусі) у системі сімейних відносин. Роль бабусь і дідусів у сімейній системі. Динаміка сімейного життя жінок похилого віку на різних стадіях життєвого циклу. Механізм впливу прабабків на життя й психічний розвиток нащадків

Тема 4. Особливості сімейного консультування

Консультування сім'ї з приводу складностей у взаєминах з дітьми. Консультування в ситуації розлучення. Принципи і правила сімейного консультування. Основні стадії сімейного консультування. Теоретичні моделі сімейного консультування. Основні проблеми, з якими звертаються батьки у психологічну консультацію. Шляхи консультативної допомоги сім'ї з дітьми дошкільного віку. Особливості консультування сім'ї з дитиною молодшого шкільного віку.

ОСНОВНІ ДЖЕРЕЛА ДО РОЗДІЛУ VII

1. Бондарчук О.І. Психологія сім'ї: курс лекцій - К., МАУП, 2001. - 96с
2. Варга А.Я. Системная семейная психотерапия / А.Я. Варга. — СПб. : Речь, 2001. — 144 с.
4. Головатий М.Ф. Соціологія молоді: курс лекцій. – К., МАУП, 2006. – 304с.
5. Кравченко Т. Виховний потенціал сім'ї в сучасних умовах // Соціальна психологія. – 2006. - №2, 142 – 150с.
6. Криворучко П.П. Психологія сім'ї / під заг. ред. Марченко В.М.: Навчальний посібник. – К.: КиМУ, 2007. – 140 с.
7. Малкина-Пых И.Г. Семейная терапия / И.Г. Малкина-Пых. — М.: Эксмо, 2006. — С. 992.
8. Психология семейных отношений с основами семейного консультирования: учеб. пособ. [для студ. высш. учеб. завед.] / Е.И. Артамонова, Е.В. Екжанова, Е.В. Зырянова [и др.]; под ред. Е.Г. Силяевой. — М.: Издат. центр «Академия», 2002.
9. Психология семьи: хрестоматія / Д.Я. Райгородский. — Самара: Издат. дом «БАХРАХ-М», 2007. — 752 с. — (Серия «Психология семейных отношений»: учеб. пособие для факультетов психологии, социологии, экономики, журналистики).
10. Психологічна енциклопедія / [автор-упоряд. О.М. Степанов]. — К.: Академвидав, 2006. — 424 с.
11. Психологія сім'ї. Навчальний посібник для ВНЗ (рек. МОН України).- 2-е вид., Вид. Университетская книга, 2009 г., 282 с.
12. Семейная психология: учеб. пособ. для вузов / Л.Б. Шнейдер. — 3-е изд. — М.: Академ. проект; Екатеринбург: Деловая книга, 2007. — 736 с.
13. Трубавіна І.М. Соціально-педагогічна робота з неблагополучною сім'єю. Навчальний посібник. – К.: ДЦССМ, 2002, 132с.
14. Хархан О. Стосунки батьків, дітей, та їх вплив на поведінку підлітків // Соціальна психологія. – 2003. - №4, 139 – 142с.
15. Эйдемиллер Э.Г. Психология и психотерапия семьи / Э.Г. Эйдемиллер, В.В. Юстицкис. — СПб.: Питер, 1999. — 656 с.
16. Энциклопедия психодиагностики. Психодиагностика семьи. — Самара: Издат. дом «Бахрах-М», 2009. — 695 с.

РОЗДІЛ VIII. ПСИХОДІАГНОСТИКА

ЗМІСТ ОСНОВНИХ ПОЛОЖЕНЬ

Тема 1. Психодіагностика як наука і як практична діяльність

Предмет і задачі психодіагностики. Класифікація психодіагностичних методик. Теорія особистості як основа діагностування. Галузі використання психодіагностики. Історія психодіагностики як науки. Вклад А.Біне, Ф.Гальтона, Дж.Кеттела, Ч.Спірмена в розвиток психодіагностики. Виникнення проєктивних методик. Групове тестування.

Тема 2. Методологічні аспекти тестології

Нормативні настанови розробникам та користувачам психодіагностичних методик. Вимоги до методик та до їх користувачів. Вимоги до психометричної підготовки психолога. Формалізація досліджень. Надійність психологічних тестів. Валідність психологічних тестів. Проблема валідації та стандартизації проєктивних методик. Проєктивний підхід в психодіагностиці. Поняття проєкції, особливості застосування проєктивних методик. ТАТ, тест Неіснуюча тварина, методика Сонді, тест Люшера, Незакінчені речення.

Тема 3. Психодіагностика рис

Ієрархічне багатовимірне визначення рис. Діагностика соціально обумовлених диспозицій. Тест-опитувальник К.Леонгарда; тести – опитувальники Р. Кетела 16 Рґ, ММРІ.

Тема 4. Тести інтелекту

Теоретичне питання тестування інтелекту. Процесуальні характеристики діяльності та індивідуальні розбіжності в інтелекті. Діагностика інтелектуальних здібностей в сучасній психології. Індивідуальні та групові тести інтелекту.

Тема 5. Діагностика креативності

Діагностика креативності. Основні підходи до визначення поняття «креативність». Вербальна та невербальна креативність. Співвідношення творчості, креативності, таланту, геніальності. Дослідження креативності в сучасній психології.

Тема 6. Діагностика мотивації

Фундаментальні проблеми в галузі психології мотивації. Психологічна сутність, джерела та природа мотиву. Еволюційна теорія інстинктів Макдауголла і її застосування до проблем мотивації. Класифікація мотивів. Мотив в системі діяльності. Поняття мотиву в сучасній психології.

Тема 7. Діагностика емоційних станів

Теоретичні аспекти емоційних станів. Емоційна стійкість та методики їх вимірювання. Проблеми використання самозвітів при оцінці психічних станів. Тест Розенцвейга.

Тема 8. Діагностика пізнавальних процесів

Пізнавальні процеси та їх експериментальне вивчення. Прикладне значення виявлення індивідуальних особливостей у розвитку пізнавальних процесів для психології

	ПРОГРАМА «Психологія» вступного іспиту за освітньо-науковою програмою підготовки фахівців освітньо-наукового рівня «Доктор філософії»	Шифр документа	СМЯ НАУ П 12.01.11-01-2021
		Стор. 20 із 27	

праці, інженерної психології, роботи практичного психолога. Корекційна робота практичного психолога по удосконаленню пізнавальних процесів.

Тема 9. Діагностика типологічних особливостей особистості

Діагностика особистості в системі суспільних відносин. Теоретичні аспекти діагностики особистості в системі суспільних відносин. Соціометрія та оцінка групи. Соціальні характеристики індивіда. Соціальна характеристика групи. Діагностика взаємовідносин між членами групи.

ОСНОВНІ ДЖЕРЕЛА ДО РОЗДІЛУ VIII

1. Анастаси А., Урбина С. Психологическое тестирование. – СПб.: Питер, 2003. – 688 с.
2. Блейхер В.М., Бурлачук Л.Ф. Психологическая диагностика интеллекта личности. – К.: Здоров'я, 1993. – 143 с.
3. Блейхер В.М., И.В.Крук Патопсихологическая диагностика. – К.: Здоров'я, 1986. – 280 с.
4. Бурлачук Л.Ф., Морозов С.М. Словарь – справочник по психодиагностике. – СПб.: Питер Ком, 1999. – 528 с.
5. Клайн П. Справочное руководство по конструированию тестов. - Киев, 1994. - 284 с.
6. Кулагин Б.В. Основы профессиональной психодиагностики. М.: Медицина, 1984 – С. 3 - 55.
7. Мерлин В.С. Очерк интегрального исследования индивидуальности. – М.: Педагогика, 1986. – 256 с.
8. Наследов А.Д. Математические методы психологического исследования. Анализ и интерпретация данных. Учебное пособие. – СПб.: Речь, 2004. – 392 с.
9. Общая психодиагностика / А.А.Бодалев, В.В.Столин.– СПб.: Речь, 2003. – 440 с.
10. Фресс П., Пиаже Ж. Экспериментальная психология. – М.: Прогресс, 1973. – 344 с.

РОЗДІЛ ІХ. ОСНОВИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

ЗМІСТ ОСНОВНИХ ПОЛОЖЕНЬ

Тема 1. Етичні та організаційні принципи роботи практичного психолога

Особливості практичної психологічної допомоги. Професійна позиція консультанта. Етичний кодекс психолога. Права та обов'язки консультанта та клієнта. Вплив особистості консультанта на процес консультування. Гігієна праці консультанта. Причини та прояв професійних деформацій особистості консультанта.

Організація першої зустрічі з клієнтом. Терапевтичний клімат: фізичні та емоційні компоненти. Структура консультативного процесу.

Тема 2. Навички психологічного консультування

Поняття проблеми в консультативній взаємодії. Діагностика психологічної проблеми. Поняття психологічного анамнезу. Схема інтерв'ю для збору інформації про клієнта.

Встановлення контакту з клієнтом. Читання характеру клієнта. Техніки уважної поведінки. Розпізнавання сенсорних систем та встановлення рапорту. Базові навички ведення консультативного інтерв'ю. Техніки роботи з запитаннями.

Роль інтерпретації в проясненні проблеми клієнта. Види неузгодженостей в мовленні та поведінці клієнта. Зовнішні та внутрішні ресурси людини. Поняття опору та принципи роботи з ним. Вторинна вигода. Робота з мовленням.

Тема 3. Особливості та прийоми консультування

Кризове консультування та його особливості. Специфіка роботи з клієнтами з суїцидальними намірами. Особливості підліткового самогубства. Особливості телефонного консультування.

Психологічне консультування при переживанні горя. Основні процеси та стадії горя. Основні реакції горя. Надання психологічної допомоги клієнтам, що пережили втрату. Психологічна допомога клієнтам з реакціями страху та фобіями. Особливості роботи з дитячими страхами.

Особливості консультативної роботи з депресивними клієнтами. Психологічна допомога клієнтам з алкогольною залежністю. Особливості надання психологічної допомоги клієнтам з алкогольною залежністю. Механізми формування адикції. Оцінка алкогольних проблем. Надання психологічної допомоги в залежності від стадії алкоголізму.

Тема 4. Оцінка ефективності роботи практичного психолога

Оцінка ефективності роботи практичного психолога. Проблема критеріїв оцінювання ефективності роботи. Методи оцінки. Ставлення консультанта до оцінювання роботи. Супервізія. Поняття про балінтовські групи.

ОСНОВНІ ДЖЕРЕЛА ДО РОЗДІЛУ ІХ

1. Абрамова Г.С. Психологическое консультирование: Теория и опыт. – М.: Академия, 2000. – 240 с.
10. Мэй Р. Искусство психологического консультирования / Пер. с англ.– М.: Класс, 1994. – 144 с.
2. Айви А.Е., Айви М.Б., Саймэк-Даунинг Л. Психологическое консультирование и психотерапия. Методы, теории и техники: практическое руководство. – М.; 2000 – 487 с.

ПРОГРАМА «Психологія»
вступного іспиту за освітньо-науковою
програмою підготовки фахівців
освітньо-наукового рівня
«Доктор філософії»

Шифр
документа

СМЯ НАУ
П 12.01.11-01-2021

Стор. 22 із 27

3. Айві А. Цілеспрямоване інтерв'ювання і консультування: сприяння розвитку клієнта. Пер. з англ. О.Абесонової. – Навч. посібник. – К.: Сфера, 1998. – 342 с.
4. Васьківська С.В. Основи психологічного консультування: Навчальний посібник. – К.: Четверта хвиля, 2004. – 256 с.
5. Васьковская С.В., Горноста́й П.П. Психологическое консультирование: Ситуационные задачи. – К.: Вища школа, 1996. – 192 с.
6. Вашека Т.В. Основи психологічної практики: навч. посіб. – К.: Вид-во Нац. авіац. ун-ту «НАУ-друк», 2009. – 200с.
7. Кочунас Р. Основы психологического консультирования. М.: Академический Проект, 1999. – 240с.
8. Кочунас Р. Психологическое консультирование и групповая психотерапия. –3-е изд. – М.: Академический проект; Трикста, 2004. – 464 с.
9. Менщиков В.Ю. Введение в психологическое консультирование. М., 1999. – 240 с.
10. Немов Р.С. Психологическое консультирование: Учебник. – М., 2000.

РОЗДІЛ X. ОСНОВИ ПСИХОТЕРАПІЇ

ЗМІСТ ОСНОВНИХ ПОЛОЖЕНЬ

Тема 1. Місце та роль психотерапевтичної науки в сучасному світі

Предмет, об'єкт, завдання та специфіка психотерапії. Професійні вимоги до психотерапевта. Етичні аспекти психотерапевтичної практики.

Класифікація видів психотерапії за різними змістовими шкалами. Індивідуальна психотерапія: етапи психотерапії та особливості її застосування у різних вікових групах. Групова психотерапія: етапи психотерапевтичного процесу та особливості її перебігу. Родинна психотерапія: мета та особливості застосування родинної психотерапії, основні напрямки і техніки.

Тема 2. Психоаналітичні напрями терапії

Основні положення психоаналітичної теорії і практики З.Фрейда. Поняття трансферу, опору та захисних механізмів, їх значення у психоаналітичній психотерапії. Аналітична школа К.Г.Юнга. Поняття індивідуації. Робота з сновидіннями як ядро юнганської терапії. Неофрейдизм і сучасний психоаналіз. Основні положення теорії Е.Фромма та К.Хорні. Символдрава як сучасний вид аналітичної психотерапії.

Тема 3. Терапевтичні школи та напрями

Поняття життєвого стилю, соціального інтересу, неповноцінності та компенсації у психології Альфреда Адлера. Природа неврозу у розумінні А.Адлера. Основні техніки психотерапії за Адлером. Гуманістичні психотерапевтичні школи. Загальна характеристика гуманістичного напрямку. Особистість у гуманістичній теорії К.Роджерса. Поняття повноцінної функціонуючої особистості. Необхідні умови психотерапевтичного процесу в концепції К. Роджерса. Теорія особистості А. Маслоу. Генеза неврозу за А. Маслоу. Психодрама. Основні поняття та теорія ролей в психодраматичній теорії Я. Морено. Генеза неврозу. Фази психотерапевтичного процесу. Техніки психодрами.

Тема 4. Екзистенційна психотерапія, гештальт-терапія, транзактний аналіз, терапія творчістю

Особливості екзистенційного психотерапевтичного процесу. Логотерапія В.Франкла. Основні поняття і принципи гештальттерапії. Невротичність за Ф.Перлзом. Стратегії терапії та типи інтервенцій. Філософська концепція та провідні ідеї транзактного аналізу. Структурний аналіз Я-станів. Аналіз транзакцій. Роль ігор та життєвих сценаріїв в житті людини. Техніки транзактного аналізу. Основні положення арт-терапії. Окремі форми і напрямки терапії: танцювально-рухова терапія, ігрова психотерапія, казкотерапія, драмотерапія, фототерапія, бібліотерапія та ін.

Тема 5. Тілесно-орієнтовані та соматичні психотерапевтичні напрямки

Основні поняття тілесно-орієнтованої психотерапії. Рівні структури особистості за В.Райхом. Психотерапевтичні техніки терапії В.Райха. Структура особистості у біоенергетичному аналізі. Тілесна організація при різних типах характеру за А.Лоуеном. Види захистів у теорії А.Лоуена. Техніки роботи з тілом у біоенергетичному аналізі. Сомато-центровані методи психотерапії. Позитивна психотерапія Н. Пезешкіна.

Тема 6. Духовно-орієнтовані психотерапевтичні напрямки

Концептуальні положення трансперсональної психотерапії. Концепція С. Грофа. Дихальні техніки в трансперсональному підході. Психосинтез: центральні ідеї, мета. Структурна модель психіки у психосинтезі. Рівні психосинтезу та їх характеристики. Основні техніки психосинтезу. Релігійно-орієнтована психотерапія: особливості її застосування. Християнська психотерапія: особливості її застосування.

ОСНОВНІ ДЖЕРЕЛА ДО РОЗДІЛУ X

1. Айви А.Е., Айви М.Б. Саймэк-Даунинг Л. Психологическое консультирование и психотерапия. Методы, теории и техники: практическое руководство. — М., 2000. — 487 с.
3. Бек А., Фримен А. Когнитивная психотерапия расстройств личности. СПб.: Питер, 2002
5. Бурлачук Л.Ф., Грабовская И.А., Кочарян А.С. Основы психотерапии. — К.: Ника-Центр, 2001. — 217 с.
6. Витакер К., Бамберри В. Танцы с семьей: Семейная терапия: символический подход, основанный на личностном опыте. — М.: «Класс», 1997. — 172 с.
7. Гроф С. Когда невозможное возможно: Приключения в необычных реальностях : [пер. с англ.] / Станислав Гроф.—М.: АСТ, 2007. — 441
8. Калина Н. Ф. Основы психотерапии – М.: «Рефл-бук.», К.: «Ваклер», 1997. – 272с.
10. Кочунас Р. Психологическое консультирование и групповая психотерапия. — М.: Академический проект; Трикста, 2004. — 464 с.
11. Лебедева Н., Иванова Е. Путешествие в гештальт: теория и практика. - СПб: Речь, 2004.- 555 стр.
12. Лейтц Г. Психодрама: теория и практика. — М, 1994.
13. Лоуэн А. Терапия которая работает. — М.: Речь, 2000.
14. Лэндрет Г.Л. Игровая терапия: искусство отношений. — М.: Международная педагогическая академия, 1994.
15. Морено Дж. Театр спонтанности. — Красноярск: Здоровье, 1993. — 125 с.
16. Мэй Р.Смысл тревоги / Перев. с англ. М.И. Завалова и А.И. Сибуриной. М.: Независимая фирма “Класс”, 2001.—384 с.
17. Пезешкиан Н. Психосоматика и позитивная психотерапия. — М.: Медицина, 1996. — 464 с.
18. Перлз Ф. Внутри и вне помойного ведра. — СПб: «Петербург — XXI век», 1995. — 448 с.
20. Прохазка Дж. Системы психотерапии. Для консультантов, психотерапевтов и психологов / Дж. Прохазка, Дж. Норкросс. – СПб.: Прайм-ЕВРОЗНАК, 2007. – 383с.
21. Психотерапия / под ред. Карвасарского Б.Д. — С.-Петербург: «Питер», 2000.
22. Роджерс К. Взгляд на психотерапию. Становление человека. — М., 1994.
23. Романин А.Н. Основы психотерапии: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. - М.: Издательский центр «Академия», 1999. - 208 с.
26. Таланов В. Л., Малкина-Пых И. Г. Справочник практического психолога. – СПб.: Сова, М.: ЭКСМО, 2005. – 928с.
27. Франкл В. Психотерапия на практике. — СПб.: Ювента, 1999.— 256 с.
28. Фрейд З. Введение в психоанализ: Лекции. — М.: наука, 1989. — 456 с.
31. Шавердян Г. М. Основы психотерапии. – СПб.: Питер, 2007. – 208с.
32. Эриксон Э. Юность: кризис идентичности. — М., 1996.
33. Ялом И. Экзистенциальная психотерапия. — М.: Класс, 1999. — 576 с.

РОЗДІЛ XI. МЕТОДИКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

ЗМІСТ ОСНОВНИХ ПОЛОЖЕНЬ

Тема 1. Наука як система знань про явища і закони об'єктивного світу

Наука як соціальний інститут Наука як діяльність з виробництва знань про матеріальний і нематеріальний світ. Роль і місце науки в системі людських знань про навколишню дійсність та внутрішній світ людини. Місце науки в суспільстві. Донаукова (побутова), позанаукова, наукова та практична (прикладна) психологія. Роль і місце практичної психології в системі психологічних знань.

Тема 2. Специфіка наукового світогляду, специфіка наукового пізнання

Основні історичні типи світогляду. Принципи пізнання. Елементи пізнання. Процедури пізнання. Критерії визначення знання як наукового поняття. Структура сучасної науки та процесу пізнання. Характерні риси та особливості сучасної науки. Наука і суспільна практика. Наукове знання як предмет та результат наукової діяльності. Специфічні форми наукового знання. Поняття про наукову методологію. Гіпотеза як специфічний вид передбачення. Види понять: поняття, категорія, термін, обсяг поняття. Вимоги до наукового знання. Поняття істини. Критерії новизни наукових результатів. Проблема достовірності знання. Цінність новизни. Пошуки нового знання.

Тема 3. Методи дослідження у психології. Вимоги до проведення наукового дослідження

Загальнонаукові принципи дослідження. Історичний, термінологічний, функціональний, системний, когнітивний (пізнавальний), моделювання та інші принципи. Поняття методу та методики. Основні загальнонаукові методи та їх сутність. Проблема методології дослідження у науковій психології. Методи критичного аналізу наукової і методичної літератури. Метод аналізу практичного досвіду. Метод аналізу продуктів діяльності. Контент-аналіз як різновид методів аналізу продуктів діяльності. Методи спостереження. Вербальні методи дослідження: структурованої бесіди, анкетування, опитування. Методи психологічної експертизи (експертного оцінювання): ранжування (визначення рангу), визначення рейтингу, категоризації. Метод моделювання психічних явищ. Експериментальні методи у психології. Методики експериментальних досліджень. Типологія методів за ознаками мети та способу реалізації. Первинні та вторинні методи. Констатувальні та формувальні методи у психології. Логіко-аналітичні, візуальні та експериментально-ігрові методи. Психологічний тренінг як метод дослідження у психології. Вплив особистісних якостей дослідника на результативність наукового дослідження.

Тема 4. Послідовність проведення наукового дослідження. Теоретична частина дослідження

Науковий напрямок, проблема і тема наукового дослідження. Вибір теми дослідження. Ознайомлення із станом обраної теми дослідження. Уточнення теми і складання програми дослідження. Обґрунтування теми дослідження, його актуальності, наукової новизни та практичного значення. Об'єкт і предмет дослідження їх сутність і значення для логіки дослідної роботи. Методологічний апарат наукового дослідження. Мета та завдання дослідження. Вибір методів дослідження. Гіпотеза наукового дослідження, її роль і значення. Теоретичний аналіз проблеми дослідження. Логіко-науковий та історично-науковий методи теоретичного аналізу проблеми. Теоретико-методологічне обґрунтування вибору методів, критеріїв та експериментальних показників дослідження. Теоретичний аналіз одержаних експериментальних результатів. Висунення і перевірка робочих гіпотез.

Тема 5. Емпірична частини дослідження. Інтерпретація даних та їх оформлення у науковій роботі

План і методика експерименту. Вибір способів та засобів фіксації результатів експерименту. Методи зведення й обробки результатів експериментальних досліджень: статистичні, графічні й табличні. Комп'ютеризація експериментальних робіт. Обробка та оформлення результатів експериментального дослідження. Побудова типологій, моделей, зв'язків між експериментальними даними та їх психологічна інтерпретація. Рівень інтерпретації експериментальних даних як показник кваліфікації дослідника.

Тема 6. Завершення і представлення результатів наукового дослідження

Форми узагальнення результатів наукових досліджень: усний виклад, тези доповіді, реферат, наукова стаття, науковий звіт, дисертація, монографія. Вимоги до їх змісту та оформлення. Вибір форми представлення результатів наукового дослідження. Вимоги до оформлення наукових праць. Письмове оформлення наукової праці. Виразність і мова тексту наукової праці. Правильність застосування наукової термінології. Цитування у тексті наукової праці. Види посилань на використані літературні джерела. Пояснення зв'язку тексту з посиланнями. Спрощення бібліографічних описів у посиланнях. Складання списку літературних джерел. Показники оцінювання результативності проведеного дослідження. Рецензування завершеної наукової роботи. Підготовка до захисту та захист наукової роботи. Підготовка результатів дослідження до упровадження у практику.

ОСНОВНІ ДЖЕРЕЛА ДО РОЗДІЛУ II

1. Білуха М.Т. Методологія наукових досліджень: Підручник. – К.: АБУ, 2002. – 480 с.
2. Бочелюк В.Й., Бочелюк В.В. Методика та організація наукових досліджень із психології: навчальний посібник / МОН України. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 360 с. (електронна бібліотека НАУ).
3. Головань С.М., Голубенко О.Л. та ін. Методологія та організація наукових досліджень: підручник / МОН МС України, Східн. нац. університет ім. Володимира Даля. – Луганськ: СНУ В.Даля, 2011. – 332 с.
4. Демківський А.В., Безус П.І. Основи методології наукових досліджень: навч.п. / МОН. – К.: Акад. муніц-го управління, 2012. – 276 с.
5. Єріна А.М. Методологія наукових досліджень. Навч. посібник. К.: МОН, - 2004.- 216 с.
6. Єріна А.М. Статистичне моделювання та прогнозування, 2001 (електронна бібліотека НАУ)
7. Князева Е.Н., Курдюмов С.П. Основания синергетики. – СПб.: Алетейя, 2002. – 414 с.
8. Ковальчук В.В. Основи наукових досліджень. Навч. посібник. К.: Вища школа, 2004. – 208 с.
9. Крушельницька О.В. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посібник. - К.: Кондор, 2003. - 190 с.
10. Крушельницька О.В. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посібник. - К.: Кондор, 2006. - 206 с.
11. Лудченко А.А. и др. Основы научных исследований: Учебное пособие. / Лудченко А.А., Лудченко Я.А., Примак Т.А.; Под ред. Лудченко А.А.. - К.: ТОВ "Знання", КОО, 2000. - 114 с.
12. Палеха Ю., Леміш Н. Основи науково-дослідної роботи: навчальний посібник /

МОН МС України. – К.: Ліра-К, 2015. – 336 с.

13. Панок В.Г. Практична психологія. Теоретико-методологічні засади розвитку. Монографія. – Чернівці: Технодрук, 2010 – 486 с.

14. Причепій Є.М., Черній А.М., Гвоздецький В.Д., Чекаль Л.А. Філософія: посіб. для студентів вищих навч. з. – К.: „Академія”, 2001.– 245 с.

15. П'ятницька-Позднякова І.С. Основи наукових досліджень у вищій школі: Навч. посібник / І.С. П'ятницька-Позднякова. - К., 2003. - 116 с.

16. Сидоренко В.К., Дмитренко П.В. Основи наукових досліджень. Основи наукових досліджень. / Навчальний посібник для вищих педагогічних закладів освіти. – К.: РНЦ “ДНІТ”, 2000. – 259 с.

17. Соловей М.І., Спіцин Є.С., Кудіна В.В. Методологія та технологія науково-педагогічних досліджень: посібник / МОН, КНЛУ – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Ленвіт, 2009. – 192 с.

18. Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підручник. – 3 вид., стер. – К.: Знання-Прес, 2003.–295 с.

19. Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підручник. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Знання-Прес, 2002.